Nr. 3 ir 4 rastosios geležies gargažės (iš viso 36 gabalai), kurių vienas, rastas plote Nr. 3, kv. A-3, pasižymi savo dydžiu.

Sprendžiant iš tokių radinių, kaip minėtieji auskarai, taip pat iš vėlyvos žiestos keramikos, atrodo, kad Narkūnų gyvenvietė egzistavo bent iki XV a. Lig šiol turimais duomenimis dar nieko negalima pasakyti, ar žmonių gyvenimas čia buvo kurį laiką nutrūkęs, ar ne, nes dar neaptikta radinių iš I m.e. tūkstantm. vidurio ir antrosios pusės. Tiesa, bandomoje perkasoje, ėjusioje per plotus Nr. 1 ir 2, molinguose žemės tarpusluoksniuose, kurie čia yra aiškiai patekę iš aukštesnių gyvenvietės vietų, buvo rasta lygiu paviršiumi puodų šukių ir net stambesnių puodų dalių, taip pat žiestų puodų šukių, kartais ornamentuotų labai sudėtingu banguotiniu raštu, tačiau, kadangi ši keramika rasta nebe pirminėje savo vietoje, tuo tarpu sunku ką nors tikslesnio pasakyti apie jos chronologiją. Tyrinėjimai tik pradėti, jie dar bus tęsiami, ir nauji radiniai, suprantama, leis tiksliau nusakyti ne tik gyvenvietės chronologiją, bet atsakyti į kitus svarbius, čia dar neliestus klausimus.

LIŠKIAVOS (VARĖNOS RAJ.) ARCHEOLOGINIŲ PAMINKLŲ TYRINĖJIMAI 1975 METAIS

Juozas Markelevičius, Stasys Patkauskas

Lietuvos TSR Kultūros ministerijos ir Lietuvos Respublikinės turizmo ir ekskursijų tarybos iniciatyva buvo sudarytas Liškiavos archeologinių paminklų sutvarkymo ir jų pritaikymo turistų lankymui projektas. 1975 m. PKI pilies kalne ir alkakalnyje atliko archeologinius tyrinėjimus. Tyrinėta tose vietose, kur darbų metu bus paliestas kultūrinis sluoksnis.

Liškiavos pilies kalno P šlaitas status, leidžiasi į Nemuną, aukštis siekia 25-30 m. Visa pašlaitė šaltiniuota, dėl ko šlaitas pamažu ir slenka. Piliakalnio V ir Š šlaitai nuolaidesni. Viršuje yra pailga trikampė aikštelė, smailiuoju kampu į R. Aikštelės ilgis yra apie 120 m, jos paviršius R ir vidurinėje dalyje lygus.

Liškiavos pilies kalnas buvo tirtas 1962 m.[1]. 1975 m. buvo ištirtas dar 118 m^2 plotas, aptiktas iki 1,5 m storio kultūrinis sluoksnis.

Pirmoji 4x6 m perkasa iškasta aikštelės R kampe, kur numatyta įrengti panoraminė (apžvalgos) aikštelė. Patikrinta, ar toje vietoje nėra kokių nors statybos liekanų. Po velėna aptiktas 15 cm storio raudonų plytų nuolaužų sluoksnis. Toks pat sluoksnelis iš švarių plytų nuolaužų susidaręs ir aikštelės viduryje, kur buvo iškasta 4x2 m perkasėlė. Trečioji perkasa iškasta aikštelės Š pakraštyje ir šlaite.

Išsamiau buvo tirtas piliakalnio ŠV šlaitas. Čia yra išmindžiotas keliukas, vedantis į piliakalnio aikštelę. Pagal projektą jį numatyta užpilti žemėmis ir apželdinti, todėl buvo iškastos penkios perkasos, 15-20 m viena nuo kitos. Paskutinė perkasa iškasta apie 30 m atstumu nuo pro piliakalnį einančio Liškiavos-Druskininkų kelio.

Perkasose aptiktas 1-1,5 m storio kultūrinis sluoksnis, rasta ypač daug lipdytos brūkšniuotu ir grublėtu paviršiumi keramikos. Vyravo puodų šukės grublėtu paviršiumi. Keramika daugiausia buvo susikoncentravusi ties apdegusių akmenų grupėmis. Kartu su keramika

---

[1] K. Mekas, Liškiavos pilies ir jos apylinkių archeologiniai tyrimai, - Spec. mokslinė restauracinė gamybinė dirbtuvė, inv. Nr. 198, V., 1962.

rasta daug naminių gyvulių kaulų, dantų. V ir Š šlaituose pastebėtos 0,6-1,25 m pločio duobės, atstumai tarp kurių yra įvairūs (mažiausias - 1 m). Duobėse išsiskiria degėsių sluoksneliai, kurie yra ne viename lygyje.

Šalia pilies kalno iš R pusės - Liškiavos miestelio link, seka antras apie 150 m ilgio kalnas, vadinamas alkakalniu. Jo Š šlaitas nuolaidus, P šlaitas status, leidžiasi į Nemuną. Pagal pasakojimus, alkakalnio aikštelės ŠR kampe stovėjo pirmoji Liškiavos bažnyčia. Šiuo metu toje vietoje paviršiuje matyti grioviai ir duobės.

Ištyrus aikštelės Š pakraštyje buvusios bažnyčios vietą, nustatyta, kad ji stovėjo jau XV a. antrojoje pusėje. Tai liudija rasta žiesta keramika, Aleksandro Jogailaičio denarai. Bažnyčia buvusi 12x20 m dydžio su 8 m skersmens absida į P. Aplink bažnyčią buvęs akmenų grindinys. Virš grindinio daug degėsių, grindinio akmenys taip pat apdegę. Iš surinktų radinių galima spręsti, kad gaisras buvęs XVI a. viduryje. Kaip tik tuo metu Liškiavoje kūrėsi kalvinistai, todėl galima spėti, kad bažnyčia sudegė kalvinistų ir katalikų kovų metu.

Po gaisro degėsiai išlyginti ir pastatyta antroji medinė Liškiavos bažnyčia - ant tų pačių pamatų. Virš pirmojo grindinio aptiktas antrasis 3 m pločio grindinys iš žymiai stambesnių plokščių arba aptašytų akmenų. Padaryti latakai vandeniui nutekėti. Bažnyčia, kalne prastovėjusi beveik šimtmetį, supuvo ir sugriuvo. Šio laikotarpio kultūriniame sluoksnyje gausu vinių, durų ir langų apkaustų, vitražo stiklo, keramikos, tinko, Jono Kazimiero monetų. Prie bažnyčios absidos iš V ir R pusės rasti dveji griaučiai: moters ir vyro. Prie jų įkapių nebuvo, laidojimo laikas lieka neaiškus.

Laidota ir alkakalnio R terasoje. Nemažą jos dalį nuplovė Nemu-

nas, dalis buvo nuardyta, tiesiant kelią iš Liškiavos į Druskininkus. Terasoje aptikti 3 kapai, iš kurių vienamo rastas Žygimanto Augusto 1570 m. dvidenaris.

Alkakalnio aikštelės PR kampas smarkiai apardytas apkasų. Tyrimų metu šioje vietoje atidengti XVII a. pastato likučiai. Jo aplinkoje surinkta keli šimtai koklių, puoštų herbais, stilizuotu augaliniu ornamentu, medžioklės scenomis. Visi kokliai puošti įvairiaspalve glazūra. Ypač puošnūs herbiniai kokliai. Vyrauja Sapiegų herbas - strėlė su dviem skersais brūkšneliais ir herbas, kurio centre trišakis platėjančiais galais kryžius. Dalis herbinių koklių turi inicialus. Pagal herbus ir inicialus nustatyta, kad šie rūmai priklausė Liškiavos valdytojui Mikalojui Pronskevičiui-Radzminskiui. Be koklių, čia rasta daug augaliniu ornamentu puošto vidaus sienų tinko gabalų, žiestos XVII ir XVIII a. keramikos, vitražo švininių rėmelių ir stiklo gabalų, graviruoto stiklo indų fragmentų, švininis atspaudas, Jono Kazimiero 1665 m. kaldintų šilingų, čerpių nuolaužų. Vienoje iš patalpų aptikta duonkepės krosnies likučiai.

P šlaite atidengta mūrinė siena. Ilgai buvo manoma, kad tai aikštelės pakraštyje stovėjusio pastato pamatai. Tačiau ištyrus paaiškėjo, kad tai iš akmenų ir plytų mūryta siena šlaitui sutvirtinti. Siena mūryta renesansiniu plytų rišimu.

Jokių žymių, kad alkakalnis būtų buvęs naudotas iki XV a., nerasta. Gali būti, kad senasis kultūrinis sluoksnis alkakalnio aikštelėje buvo sunaikintas statant minėtuosius pastatus.